

MITÄ INFLAATIOSTA TULEE TIETÄÄ

Henry Hazlitt

Mikä on inflaatio

Mistä aiheesta ei nykyään keskustella yhtä paljon – tai ymmärretä niin vähän – kuin inflaatiosta. Washingtonin poliitikot puhuvat ikään kuin se olisi joku hirveä ulkopuolinen vierailija, joihin heillä ei ole kontrollia – kuten tulva, ulkomainen miehittäjä tai rutto. Se on jotain mitä vastaan he aina lupaavat ”taistella” – jos kongressi tai ihmiset ainoastaan antavat heille ”aseet” tai ”vahvat lait” sen toteuttamiseksi.

Silti paljas totuus on, että poliittiset päättäjämme ovat saaneet inflaation aikaan omilla raha- ja talouspoliitikoillaan. He lupaavat taistella oikealla kädellään olosuhteita vastaan, jotka heidän vasen käsi saa aikaiseksi.

Inflaatio, aina ja kaikkialla, aiheutuu pääasiassa rahan ja luoton tarjonnan kasvusta. Itse asiassa inflaatio *on* rahan ja luoton tarjonnan kasvu. Esimerkiksi sanakirjasta (American College Dictionary) katsottaessa sen ensimmäinen inflaatiolle antama määritelmä on seuraava:

”Kohtuuton ekspansio tai kasvu maan valuutassa, erityisesti laskemalla liikkeelle paperirahaa, joka ei ole lunastettavissa kolikoina [suom.huom. viittaa kultaan tai hopeaan].”

Kuitenkin viime vuosina termiä on alettu käyttää radikaalisti eri merkityksessä. Tämä on huomioitu sanakirjan antamassa toisessa määritelmässä:

”Merkittävä hintojen nousu, jonka aikaansaa kohtuuton ekspansio paperirahassa tai pankkiluotoissa.”

Ilmiselvästi merkittävä hintojen nousu rahan tarjonnan laajentumisen aiheuttamana ei ole sama asia kuin rahan tarjonnan laajentuminen sinänsä. Selkeästi syy tai olosuhde ei ole identtinen sen aikaansaaman seurauksen kanssa. ”Inflaatio” sanan käyttö näillä kahdella eri merkityksellä johtaa loputtomaan sekaannukseen.

Alkuperäisesti ”inflaatio” sanaa sovellettiin pelkästään rahan määrään. Se tarkoitti rahan volyymin paisuttamista, täyteen puhaltamista, ylittämistä. Ei ole pelkkää

pikkumaisuutta vaatia sanan käyttämistä sen alkuperäisessä merkityksessä. Sen käyttäminen viittaamaan ”hintojen nousua” kääntää huomion pois inflaation todellisesta syystä ja sen todellisista parannuskeinosta.

Katsotaan mitä inflaatiossa tapahtuu ja miksi. Kun rahan tarjontaa kasvatetaan, ihmisillä on enemmän rahaa tarjottavanaan tuotteista. Jos tuotteiden tarjonta ei kasva – tai ei kasva yhtä paljon kuin rahan tarjonta – tällöin tuotteiden hinnat nousevat. Jokainen yksittäinen dollari tulee vähemmän arvokkaaksi, koska dollareita on enemmän. Sen vuoksi niitä tarjotaan useampia, sanotaan vaikka paria kenkiä tai säkkiä viljaa, vastaan. ”Hinta” on vaihtosuhte dollarin ja tuotteen yksikön välillä. Kun ihmisillä on enemmän dollareita, he arvostavat jokaista dollaria vähemmän. Tällöin tuotteiden hinnat nousevat, eivät sen takia että niistä olisi enemmän pulaa kuin aiemmin, vaan koska dollareita on runsaammin.

Vanhaan aikaan valtiot inflatoivat leikkaamalla ja alentamalla kolikoiden jalometalliarvoa. Sen jälkeen ne löysivät halvemmän ja nopeamman tavan inflatoida yksinkertaisesti pyörittämällä setelipainoa. Näin tapahtui [Ranskan assignateille 1789](#) ja [valuutallamme itsenäisyssodassa](#). Nykyään menetelmä on vielä hiukan epäsuorempi. Hallintomme myy velkakirjoja tai muita velkasitoumuksia pankeille. Maksuna pankit luovat ”talletuksia” kirjanpitoonsa, joita vastaan valtio pystyy nostamaan. Pankki vuorostaan voi myydä valtion velkasitoumukset Fedille, joka maksaa ne joko luomalla talletusluottoa tai painattamalla lisää seteleitä ja maksamalla niillä. Tällä tavoin rahaa valmistetaan.

Suurinta osaa tämän maan ”rahan tarjonnasta” ei edusta kädestä-käteen valuutta, vaan pankkitalletukset, joita nostetaan sekkejä vastaan. Tämän vuoksi kun useimmat taloustieteilijät mittaavat rahan tarjontaamme, he lisäävät käteistalletuksiin (ja nyt usein myös määräaikaistalletukset) pankkien ulkopuoliseen valuuttaan saadakseen kokonaismäärän. Näin mitattu rahan ja luoton kokonaismäärä joulukuun lopussa 1939 oli 63,3 miljardia dollaria ja 308,8 miljardia joulukuun lopussa 1963. Tämä 388 prosentin rahan tarjonnan kasvu on häkellyttävästi syynä siihen miksi tukkuhinnat nousivat samana ajanjaksona 138 prosenttia.

Joitain edellytyksiä

Usein pidetään inflaation määrittämistä yksinomaan rahan volyymin kasvuna ”liiallisena yksinkertaistuksena”. Se pitää paikkansa. Useita edellytyksiä tulee pitää mielessä.

Esimerkiksi ”rahan tarjonnan” tulee ajatella sisältävän kädestä-käteen valuutan lisäksi myös pankkiluottojen tarjonta – erityisesti Yhdysvalloissa, joissa pääosa kaikista maksuista tehdään sekeillä.

On myös liiallinen yksinkertaistus sanoa, että yksittäisen dollarin arvo riippuu ainoastaan nykyisestä ulkona olevien dollarien tarjonnasta. Se riippuu myös odotetusta dollarien tulevasta tarjonnasta. Jos useimmat ihmiset pelkäävät esimerkiksi että dollarien tarjonta tulee olemaan vielä suurempi vuoden päästä kuin nyt, silloin dollarin nykyarvo (mitattuna ostovoimalla) tulee olemaan alhaisempi kuin nykyinen dollarien määrä muutoin edellyttäisi.

Edelleen minkä tahansa valuuttayksikön arvo, kuten dollarin, on riippuvainen ei pelkästään dollarien määrästä vaan myös niiden laadusta. Kun valtio esimerkiksi siirtyy pois kultakannasta, se tosiasiaa tarkoittaa että kulta, tai oikeus saada kulta, on yhtäkkiä muuttunut pelkäksi paperiksi. Sen vuoksi rahayksikön arvo putoaa yleensä välittömästi, vaikka rahan määrää ei olisi vielä edes lisätty. Tämä on seurausta siitä, että ihmiset luottavat enemmän kultaan kuin valtion rahan hallinnoijien lupauksiin ja arvostelukykyyh. Itse asiassa tuskin löytyy merkintää historiasta, jossa kultakannasta irtautumisesta ei ole pian seurannut pankkiluottojen ja setelipainorahan määrän lisäystä.

Lyhyesti rahan arvo vaihtelee perustaltaan samoista syistä kuin minkä tahansa hyödykkeen arvo. Vastaavasti kuin vehnäsäkin arvo riippuu vehnän nykyisen kokonaistarjonnan lisäksi myös odotetusta tulevasta tarjonnasta ja vehnän laadusta, samoin dollarin arvo riippuu vastaavasta tekijöiden moninaisuudesta. Rahan arvo, kuten tuotteiden arvo, ei määräydy pelkästään mekaanisista tai fyysisistä suhteista, vaan pääosin psykologisista tekijöistä, jotka usein voivat olla monimutkaisia.

Inflaation syiden ja parannuskeinojen kanssa toimiessa on yksi asia pitää mielessä todelliset komplikaatiot ja täysin toinen mennä sekaisin tai tulla harhaanjohtetuksi tarpeettomista tai olemattomista monimutkaisuuksista.

Esimerkiksi usein sanotaan dollarin arvon riippuvan ei ainoastaan dollarien määrästä, vaan niiden ”[kiertonopeudesta](#)”. Kuitenkaan lisääntynyt ”kiertonopeus” ei ole syy dollarin arvon pidemmälle menevään laskuun; se on itse eräs seuraus pelosta, että dollarin arvo tulee laskemaan (tai toisin päin ilmaistuna uskosta, että tuotteiden hinnat tulevat nousemaan). Tämä usko saa ihmiset vaihtamaan innokkaammin dollareita tuotteisiin. Joidenkin kirjoittajien ”kiertonopeuden” painotus on vain yksi esimerkki virheistä korvata todelliset psykologiset syyt arveluttavalla mekaniikalla.

Toinen umpikuja: vastauksena niille jotka mainitsevat inflaation pääasiassa aiheutuvan rahan ja luottojen kasvusta väitetään, että hyödykehintojen nousu usein ilmenee ennen rahan tarjonnan kasvua. Tämä pitää paikkansa. Näin tapahtui heti Korean sodan syttymisen jälkeen. Strategisten raaka-aineiden hinnat alkoivat nousta niiden tulevaan puutteen pelon takia. Spekuloijat ja valmistajat alkoivat ostamaan niitä joko voittojen takia tai varmuusvarastoihin. Mutta tätä tarkoitusta varten heidän täytyi lainata lisää rahaa pankeista. Hintojen nousua seurasi vastaavasti huomioitu kasvu pankkilainoissa ja –talletuksissa. Toukokuun 31. päivästä 1950 toukokuun 30. päivään 1951 maan pankkien lainat lisääntyivät 12 miljardilla dollarilla. Jos näitä lisääntyneitä lainoja ei olisi tehty, ja uutta rahaa (noin 6 miljardia dollaria tammikuun 1951 loppuun mennessä) ei olisi laskettu liikkeelle lainoja vastaan, hintojen nousu ei olisi ollut kestävä. Hinnannousu mahdollistui lyhyesti sanottuna ainoastaan rahan tarjonnan lisäyksen takia.

Eräitä yleisiä väärinkäsityksiä

Eräs kaikkein sitkeimmistä inflaation väärinkäsityksistä koskee oletusta, että sen saa aikaan ”pula tuotteista” rahan määrän kasvun sijaan.

Pitää paikkansa että hintojen nousu (jota, kuten yllä on tullut ilmi, ei pidä liittää inflaatioon) voi saada aikaiseksi rahan määrän lisäys tai puute tuotteista – tai osittain molemmat. Esimerkiksi vehnän hinta voi nousta rahan tarjonnan lisäyksen tai vehnäsadon epäonnistumisen takia. Mutta näemme harvoin, edes täyden sodan

olosuhteissa, yleistä hintojen nousua joka aiheutuu yleisestä tuotteiden pulasta. Silti virhekäsitys ”tuotepulasta” aiheutuvasta inflaatiosta on niin sitkeässä, että jopa vuoden 1923 Saksassa sen jälkeen kun hinnat olivat nousseet satoja miljardeja kertoja, korkeat viranomaiset ja miljoonat saksalaiset syyttivät koko asiasta yleistä ”tuotepulaa” – samalla hetkellä kun ulkomaiset tulivat ja ostivat saksalaisia tuotteita kullalla tai omilla valuutoillaan edullisemmilla hinnoilla kuin vastaavia tuotteita kotimaastaan.

Vuoden 1939 jälkeen hintojen nousu Yhdysvalloissa on vakituisesti yhdistetty ”tuotepulaan”. Kuitenkin viralliset tilastot osoittavat teollisen tuotantomme olleen vuonna 1959 177 prosenttia korkeampi kuin 1939 tai lähes kolme kertaa suuremman. Ei ole yhtään parempi selitys sanoa sota-ajan hintojen nousun aiheutuvan siviilituotteiden pulasta. Jopa siihen rajaan asti kun siviilituotteista oli sodan aikana pulaa, se ei aiheuttanut mitään merkittävää hintojen nousua, koska verot veivät yhtä suuren prosenttiosuuden siviiliansioista kuin aseistautuminen verotti siviilihyödykkeitä.

Tästä pääsemme seuraavaan sekaannuksen lähteeseen. Ihmiset puhuvat usein ikään kuin budjettivaje olisi sinänsä sekä välttämätön että riittävä syy inflaatiolle. Kuitenkaan budjettivajeen, joka rahoitetaan täysin valtion velkakirjojen myynnillä todellisia säästöjä vastaan, ei tarvitse aiheuttaa inflaatiota. Ja toisaalta edes budjettiylijäämä ei ole tae inflaatiota vastaan. Tämä tuli osoitettua kesäkuun 30. 1951 päättyneenä verovuonna, jolloin ilmeni merkittävää inflaatiota huolimatta 3,5 miljardin budjettiylijäämästä. Sama asia toistui budjettiylijäämistä huolimatta verovuosina 1956 ja 1957. Lyhyesti sanottu budjettivaje on inflatorinen ainoastaan siihen rajaan saakka kun se aikaansaa rahan tarjonnan lisäystä. Ja inflaatiota voi esiintyä jopa budjettiylijäämistä huolimatta, jos rahan tarjonta lisääntyy.

Sama kausaalivaikutus soveltuu kaikkiin niin kutsuttuihin ”inflaatiopaineisiin” – erityisesti niin kutsuttuun ”palkka-hinta spiraaliin”. Jos sitä ei edeltäisi, siihen liittyisi tai pikaisesti seuraisi rahan tarjonnan lisäystä, palkkojen nousu ”tasapainotilan” yläpuolelle ei aikaansaisi inflaatiota; se aiheuttaisi ainoastaan työttömyyttä. Ja hintojen nousu ilman rahan lisääntymistä ihmisten taskuihin aikaansaisi pelkästään myynnin laskua. Lyhyesti sanottuna palkkojen ja hintojen nousu on yleensä inflaation

seurausta. Ne voivat aikaansaada sen ainoastaan siihen rajaan saakka, kun ne pakottavat rahan tarjonnan kasvua.

Inflaation parannuskeino

Parannuskeino inflaation, kuten useimmat hoitokeinot, koostuu sen syyn poistamisesta. Inflaation syy on rahan ja luottojen kasvu. Parannuskeino on lopettaa rahan ja luottojen lisääminen. Inflaation parannuskeino on lyhyesti lopettaa inflaation. Se on niin yksinkertaista.

Vaikkakin periaatteellisesti yksinkertaista, tämä hoitokeino pitää sisällään usein yksityiskohdissaan monimutkaisia ja epämieluisia päätöksiä. Aloitetaan valtion budjetista. On lähes mahdotonta välttää inflaatiota jatkuvalla raskaalla vajeella. Tämä vaje tullaan lähes varmasti rahoittamaan inflatorisilla keinoilla – toisin sanoen suoraan tai epäsuorasti painamalla lisää rahaa. Valtavat valtion menot sinänsä eivät ole inflatorisia – olettaen että ne toteutetaan täysin veroista tai lainanotolla, joka on täysin maksettu todellisista säästöistä. Mutta vaikeudet kummassakin näistä maksumenetelmistä sen jälkeen kun kulut ovat ylittäneet tietyn pisteen ovat niin suuret, että on lähes väistämätöntä turvautua setelirahoitukseen.

Lisäksi vaikkakaan valtavat menot, jotka katetaan täysin veroilla, eivät välttämättä ole inflatorisia, ne väistämättä vähentävät ja häiritsevät tuotantoa ja heikentävät vapaan yrittäjyyden järjestelmää. Siten lähes valtavasti valtion kuluihin ei ole yhtä valtavat verot, vaan holtittoman kulutuksen pysäyttäminen.

Rahataloudelliselta puolelta valtionvarainministeriön ja keskuspankkijärjestelmän tulee lopettaa keinotekoisien halvan rahan luominen – toisin sanoen niiden tulee lopettaa korkotasojen painaminen alas mielivaltaisesti. Fedin ei tule palata takaisin aikaisempaan politiikkaansa ostaa valtion omia velkakirjoja nimellisarvosta. Kun korkotasot pidetään keinotekoisesti alhaalla, ne kannustavat lainanoton lisäämiseen. Tästä seuraa rahan ja luottojen tarjonnan lisäys. Prosessi toimii molempiin suuntiin – sillä on väistämätöntä lisätä rahan ja luottojen tarjontaa, jotta korkotasot voidaan pitää keinotekoisesti alhaisina. Tämän takia ”halvan rahan” politiikka ja valtion velkakirjojen tukipolitiikka ovat yksinkertaisesti kaksi tapaa kuvata samaa asiaa. Kun Fed ostaa valtion 2 ½ prosentin velkakirjoja nimellisarvosta, se pitää pitkän aikavälin

peruskorkotasoa alhaalla 2 prosentissa. Ja tosiasiasa se maksaa nämä velkakirjat painamalla lisää rahaa. Tätä kutsutaan julkisen velan ”rahallistamiseksi”. Inflaatio jatkuu niin kauan kuin tämä jatkuu.

Keskuspankkijärjestelmä, jos se on päättänyt pysäyttää inflaation ja toimimaan velvollisuuksiensa mukaan, pidättäytyy pyrkimyksistä pitää korkotasoa alhaalla ja rahallistamasta julkista velkaa. Itse asiassa sen tulisi palata perinteeseen, jossa keskuspankin diskonttokorosta tulisi normaalisti (ja erityisesti inflatorisina ajanjaksoina) ”rangaistuskorko” – toisin sanoen korkeampi korko kuin sen jäsenpankit saavat omista lainoistaan.

Haluan tuoda tässä esiin näkemykseni, että maailma ei tule selviämään nykyisestä inflatorisesta aikakaudesta ennen kuin se palaa kultakantaan. Kultakanta tarjosi käytännössä automaattisen rajoitteen sisäiselle luottojen laajentamiselle. Se on ainoa järjestelmä, joka koskaan on pystynyt tarjoamaan maailmalle vastaavuuden kansainvälisestä valuutasta.

Ensimmäinen tänään kysyttävä kysymys ei ole kuinka pysäyttää inflaatio, vaan haluammeko sitä todella? Eräs inflaation seurauksista on varallisuuden ja tulojen uudelleenjakautuminen. Sen aikaisissa vaiheissa (kunnes se saavuttaa pisteen, jossa se merkittävästi häiritsee ja vähentää tuotantoa) se hyödyttää joitain ryhmiä muiden kustannuksella. Näillä ryhmillä on oma intressinsä pitää inflaatiota yllä. Liian monet meistä on yhä harhaluulossa, että voimme voittaa – että voimme kasvattaa tulojamme nopeammin kuin elinkustannuksemme nousevat. Sen vuoksi nurinassa inflaatiota vastaan on hyvin paljon tekopyhyyttä. Itse asiassa monet meistä huutavat, ”Pitäkää alhaalla kaikkein muiden hintoja ja tuloja paitsi minun”.

Pahiten tähän tekopyhyyden rikokseen syyllistyvät valtiot. Samaan aikaan kun ne tuovat julki ” taisteluan inflaatiota vastaan” ne seuraavat niin sanottua ”täyden työllisyyden” politiikkaa. Kuten eräs inflaation puolestapuhuja kerran asetti sanansa lontoalaisessa *Economist*-lehdessä, ”Inflaatio on yhdeksän kymmenesosaa täyden työllisyyden politiikasta”.

Hän unohti lisätä, että inflaatio tulee aina päättymään kriisiin ja lamaan, ja pahempaa

kuin itse lama saattaa olla yleisön harhakuva, että laman on aiheuttanut, ei aikaisempi inflaatio, vaan sisäsyntyiset viat ”kapitalismissa”.

Yhteenvetona sanottakoon, että inflaatio on lisäys rahan volyymissa ja pankkiluotoissa suhteessa tuotteiden volyymiin. Se on haitallista, koska se vähentää rahayksikön arvoa, nostaa kaikkien elinkustannuksia, asettaa käytännössä veron köyhille (ilman poikkeuksia) yhtä suuressa määrin kuin verotus asettaa kaikkein rikkaimmille, pyyhkäisee pois aikaisempien säästöjen arvon, ei kannusta säästämiseen, jakaa uudelleen varallisuutta ja tuloja, rohkaisee ja palkitsee spekulointia ja uhkapelaamista säästäväisyyden ja työnteon sijaan, vähentää luottamusta vapaan yrittäjyyden järjestelmän oikeudenmukaisuuteen ja korruptoi julkista ja yksityistä moraalialia.

Mutta se ei ole koskaan ”väistämätön”. Voimme aina lopettaa sen yön yli, jos meillä on vilpitön tahto tehdä niin.

Alkuperäinen artikkeli: [What You Should Know About Inflation](#)